

EXCURSIO

Λ

GAVÀ, CASTELL D' ARAMPRUNYÀ Y VILADECANS.

20 OCTUBRE 1878.

Reunits á las 7 h. del mati en la estació del ferro-carril de Tarragona, los Srs. Massó, Torres y Reyató, Dome-
nech (D. Eduart), Riera y Puig, Piqué, Mayolas y l' in-
frascrit, emprenguérem la excursió en lo primer tren
que 'ns conduhí á Cornellá. Allí montárem en una tartana,
que ja 'ns esperava, que per la carretera que va á Sant
Boy, y la pintoresca, en construcció, que per las costas de
Garraf enmena á Vilanova y Sitges, 'ns portá á Gavá.
Encara que passárem per davant de Viladecans, que de-
viam visitar, guardarem ferho aixís pera la tarde en que,
segons lo temps de que poguessim disposar, fariam la es-
tada mes ó menys llarga,

Arrivárem á Gavá á las 9 h., y passárem á visitar la po-
blació.

Lo mes notable d' ella, es la iglesia; y encara aquésta,
se pot dir que no ofereix remarcable particularitat.

Destaca en son exterior, l' antich campanar d' estil romànic, format per dos cossos consistents en una torra octogonal, dessorre de la que descansa altre de quadrada; essent ja 'ls finestrals en élla oberts de caràcter ojival. Corona 'l campanar, una fortificació semicircular; avuy esmotxada en sa part superior que li dona un aspecte extravagant. Crech que fora ja hora de que terminadas las causas per que seria alsada, aquesta fortificació desaparegués del tot, ja que de més á més, ha sigut enderrocada en part.

La volta de la iglesia construïda ja en época en que comensava á dominar l' estil gòtic, s' ensorrá en sa major part fa pochs anys, estant avuy en vies de ser restaurada. No seria del tot extranya á n' aquest enfonsament, segons opinió també expresada per lo Sr. Torres y Reyató, la mala construcció de las claus rectas en lloch d' esser adovelladas en son punt d' unió ab los archs. Tres d' aquestas claus restan clavadas en terra en lo pati del enfront de la iglesia y deurán sens dupte tornar á esser empleadas en la reconstrucció, per lo que s' hauria de tenir en compte 'l defecte abans mentat.

No 's notan en l' interior, detalls artístichs dignes de remembransa.

Després d' haber esmorsat, sortírem de Gavá á dos quarts d' onze, ab la meteixa tartana que 'ns hi había conduhit, la qual debía portarnos fins á la *Font del Ferro*, distant cosa de tres quarts d' hora del castell d' Aramprunyá. Mes lo molt sorral que 's troba en lo camí, que no es altre, ensa major part, que una riera que recull en las vessants de las montanyas vehinas, lo tribut d' aygua que aquéllas rendeixen á la mar, fou causa de que d' un á un tingue-

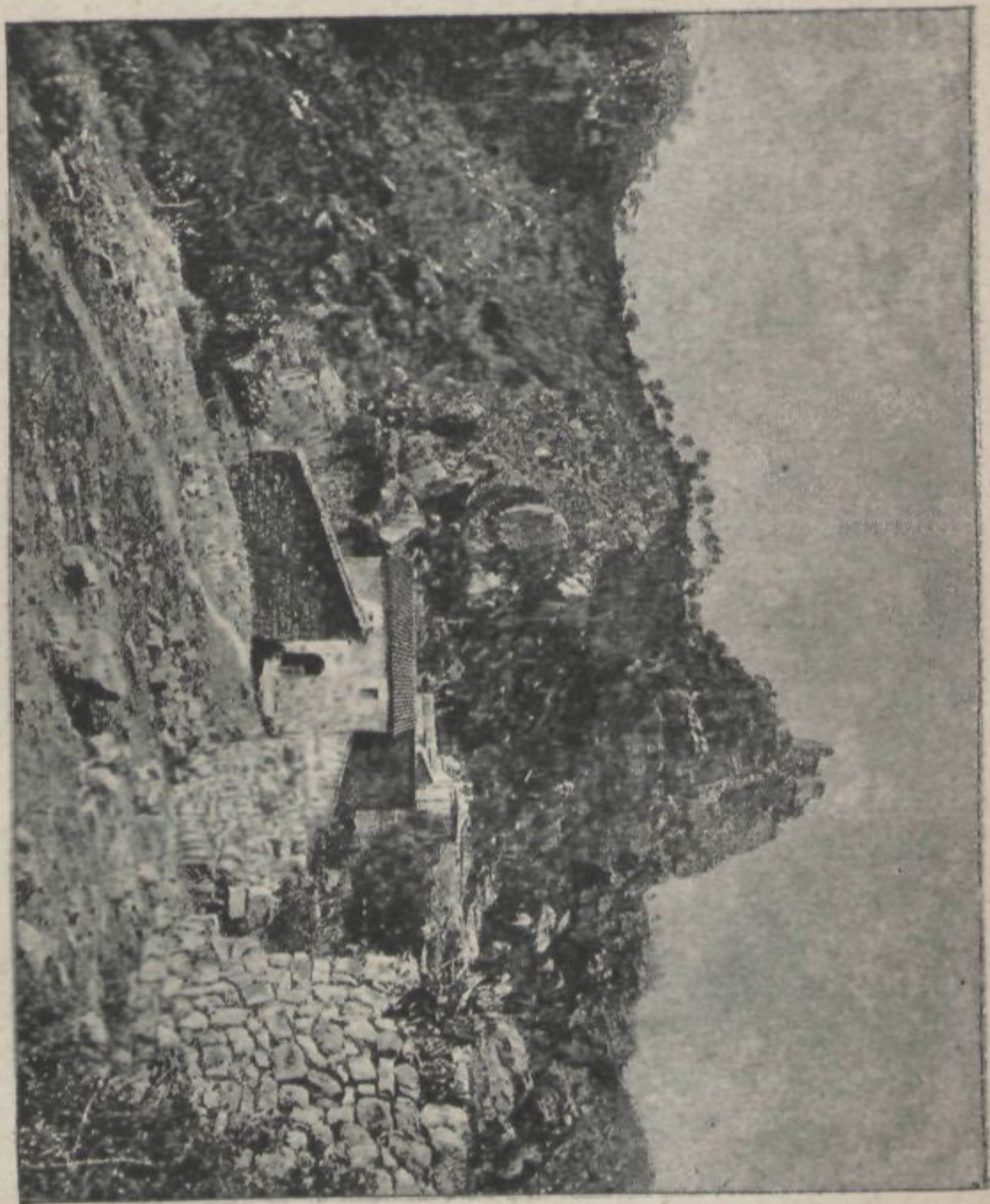
ssim d'anar baixant de la tartana y empendre 'l camí á peu, pera sortir del pas, lo que no hauriam lograt d' altre modo en tot lo dia.

La *Font del Ferro*, qual aygua té un gust molt accentuat d' aquell mineral, la que no poguérem analisar per no estar representada en la excursió la Secció Científica; está situada en un lloch ombrivol y poétich, al que dona apacible colorit, la espessedat de la arbreda. Després de reposar una curta estona al peu d' aquell manantial, ahont un rustech lletrero diu esser: *Font de Salut*, emprenguérem altre volia la via envers lo castell.

Suprimeixo tota descripció pintoresca tant de la *Font del Ferro* com del *Castell* y del bellíssim camí que hi condueix, per quan s' encomenà al Sr. Torres y Reyató per los excursionistas pertanyents á la Secció quarta, la redacció d' una Memoria descriptiva del *Castell* y sos envoltants en tot lo referent al objecte d' aquella Secció (1).

Seguint donchs per l' indicat camí, voltat de frondosos boscos de pins y alzinas, pel mitx de las quals se deixa veure á trets la silueta del castell, enlayrat en lo cim d' un enasprat single, format per gegantinas rocas de color vermellós y de configuració especial, arribárem al peu de la ermita del Sitjar. Allí 'ns detinguérem un moment embadalits davant del bellíssim aspecte que presenta 'l paisatge realsat per l' enrunat castell, oferint un digne assumpto pera una notable heliografia. Sens detindre'ns en la ermita, lo que guardárem pera 'l regrés, emprenguérem l' ascensió al castell, escalant per la part mes accesible lo turó ahont s' aixeca.

(1) Vegis lo volúm III, any 1879.

ARAMPRUNYÀ.—VISTA GENERAL DEL CASTELL, Y ERMITA DEL SNT JUAN.

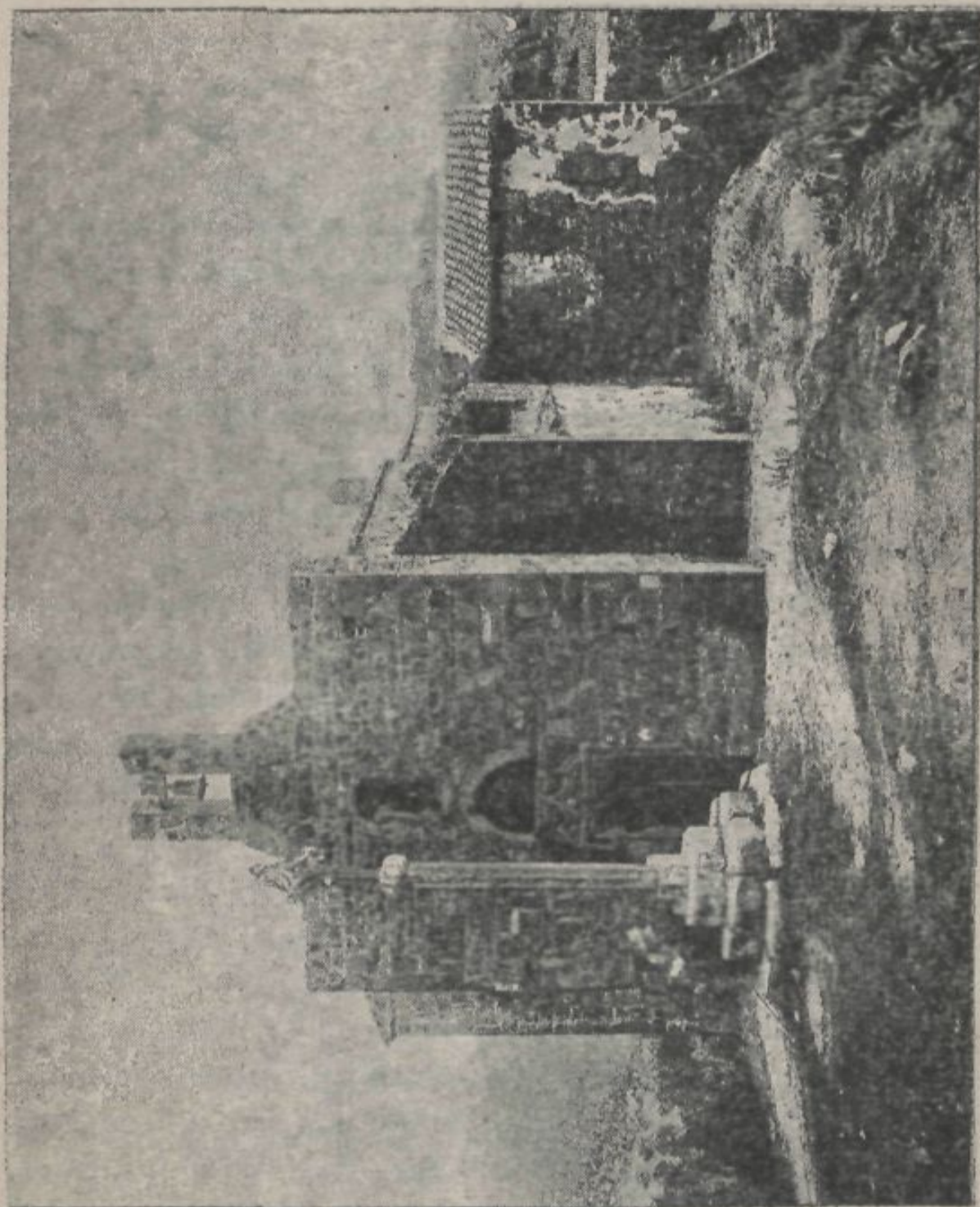
Fotografiat directe d'una fotografia del Sr. Massó.

No ofereixen las runas del castell, detalls artístichs ni vestigis de sa passada grandesa. Las parets que restan en peu y sots las quals viu senzilla familia de pagesos, guardiants d' aquellas solitaries despallas, res diuen. Miradas desde sota 'l single, recordan encara tot l' esplendor dels temps feudals, y 's concebeix la forsa y grandesa dels senyors que en éll moravan. Rés desperta antichs recorts d' altres temps, en lloch se creu veure encara l' ombra dels passats moradors, com succeheix en altres castells arruïnats; l' esperit sols s' esplaya en la contemplació del extens panorama que 's domina. Al N. N. O. lo tipich Montserrat, guayta pel dessobre de la carena de montanyas que, donantse la ma ab lo turó, mes altas que éll y extenentse per la part de ponent fins á la mar, li privan la vista de la deliciosa vall de Begas. S'alsan geganteschs, Sant Llorens del Munt al N. N. E. y 'l vell Montseny al E. N. E., y s' exten al lluny com boyrosa faixa en las nebulositats del horizó, la confosa ratlla dels Pirineus. Se despren d' aquestas montanyas al S., y com á guayta vigilant prop de la mar, lo turó ahont s' aixeca la torra de la Guardia. S' oviran al N. E. entre las esgrahonadas montanyas, las prosperants vilas del Vallés; y en l' espay de territori que separa al single de la blava mar, la que tanca l' horizó desde mitjorn á llevant, s' extenen las costas de Garraf, en las que 's veu relluhir, entre altres, l' extens estany de Remolá, florit plá que rega 'l Llobregat y á Llevant al peu meteix de las murmuradoras onas, la capital de nostra aymada Catalunya. Llarch rato passárem entretinguts en la contemplació de l' extens espay que agafa la vista, y molt mes n' hi hauriam passat encara, si no hagués sigut altre la nostra tasca.

La capella, no té tampoch particularitat remarcable. Fou restaurada en part, á primers d' aquest sigle. És pobríssima, mes guarda, no obstant, un missal que porta la fetxa de 1578 y esser fet en Venecia, baix lo pontificat de Pio V. Lo custodían los habitants del castell, y no l' ensenyan sino ab tota reserva, á las personas que 'ls hi mereixen confiansa. Sols s' ofereix de notable en lo castell, antigues sepulturas entretalladas en la roca, marcant la configuració del cos y consemblants á las de qué parlarem al ressenyar las excursions d' Olerdula, Cervelló y Sant Pere de Casserras. Fora molt convenient, se pogués esbrinar la certesa d' esser eixas sepulturas celtas ó fenicias ó bé pertanyents als primitius cristians. Es digne també d' atenció, un safreix de regulars dimensions obert en la penya y un retirat lloch ahont duas grossas rocas que forman bauma, ofereixen ja sia soplúix, racés del aygua, ó bé agradable ombra als ardorosos raigs del sol; estant, també entretallats en la meteixa roca, amples y cómodos setials. Una notable inscripció del sigle xiv, está també buydada en la roca, la que copiàrem, y no traslado aquí per haberla ja transcrita lo soci Sr. Canibell, en una Memoria d' una excursió per ell feta á n' aquest castell. Recorda lo comens de la obra del mur, efectuada en 1375 per Mossen Jaume March. Altre inscripció menys important, tallada també en la roca, copiàrem, y diu aixís: *Als 2 de Maig, fórem de gurnesió en aquest castell los de Sant Climent, any 1729.*

Deixarem lo castell á las duas de la tarde pera regressar á Gavà, detenintnos abans, en la ermita del Sitjar, ó de Brugués.

L' ábside, de forma semicircular, es elegant, y ab tot d'

ERMITA DEL SITJARÓ DE BRUGUÉS.

Fotografat directe, d' una fotografia del Sr. Massó.

esser de planta bisantina, la volta que cobreix la nau es ojival, y la portada senzilla, emperobonica, serà dels últims temps del goticisme. Entre 'ls adornos esculptorats de la fatxada, destaca l'escut d'armes dels barons d'Aramprunyà, 'l que 's veu també en l'interior en una de las claus que sostenen la volta. En quatre de las ménsulas ó cartelas dessobre de las que reposa la nervatura dels archs, se notan quatre figuras esculpides que semblan representar los quatre Evangelistas. Son per demés notables las pinturas que ornan lo retaule del altar major, y que representan passatges de la vida de la Verge. Existeix també en aquesta ermita, com en moltes altres, la tradició d'haber sigut trobada per un pastor, la imatge que s'hi venera. En lo presbiteri, 's conservan en un estat que 'n podríam ben bé dir de putrefacció, lo trajo, barret y gayato que s'assegura perteneixian al indicat pastor. En altre lloch mes propi ahont la pols, arnas y trenyinas no s'ho menjessin, crech que deurian guardarse aquellas prenyas, ab lo que fins aumentaria la meteixa veneració que dehuen inspirar als devots. En la casa de l'ermità, existeix entre bocetos que representan Sants y altres pinturas sobre fusta, un notable tríptich en lo que s'hi representa á Cristo en la Creu, y al peu de la meteixa á Sant Joan y á la Verge. S'assegura que 's guarda ademés un antich incenser curiosíssim, que no se 'ns mostrá.

Al enfront de la fatxada de la ermita, hi há enclavada damunt de tres grahons circulars, una senzilla creu gòtica, de pedra. Té com á adornos, flors de lis en sos extrems. Rompuda en altres jorns, fou molt ben afegida per medi d'un ferro, á lo que 's deu s'actual existencia. En la porta d'un clos format per macissas parets y contraforts que

's troba allí meteix, s'hi nota una inscripció, que no tras-
lado tampoch per esser també copiada en la Memoria á
que anteriorment he fet referencia.

A cosa d' un quart de distancia se troban las runas de
la antiga ermita del Brugués, aixís com també la bau-
ma ahont conta la tradició que la Imatge fou trobada, y
ademés altres notables covas escampadas per l' entorn,
tot lo que no poguérem visitar per la premura del temps.

Retornats á Gavá y després d' haber dinat, emprengué-
rem altre volta conduhits per la tartana, lo camí carreter
de Cornellá, detenintnos de pás á Viladecans.

De correguda vegérem la torra del Baró. Es una gran y
fortificada casa senyorial de la edat mitjana, y si bé edifi-
cacións modernes avuy l' envoltan, amagantla quasi per
complert, com si tractessin d' ofegar la preponderancia ab
que las domina, guarda encara ab tot, cert tó sever de sa
passada opulencia y 's respira encara, á son enfront quel-
com d' ayre de caballerositat que trasporta per un moment,
als jorns de son esplendor.

L' edifici es de planta quadrada alsat á quatre vents y
té un pati gran, davant de sa fatxada principal. Fortifica-
das torras guardan los ánguls del edifici, coronat per
marlets d' estructura piramidal sobre mes petita base
quadrada.

Ornan las quatre caras del casal simétrichs finestrals, y
en la principal, una típica barbacana completa 'l bell
efecte que l' edifici presenta.

Notables restauracións hi han sigut fetas, donchs que 's
nova quasi del tot una de las fatxadas laterals, mes cal fer
notar, já que es cosa que s' escau á trobarse pocas vegadas,
que la reconstrucció fou feta ab conciencia y que es una

verdadera restauració, donchs que no desdiu ni desentona per res de la construcció primitiva, habentse seguit en ella tots los meteixos detalls arquitectònichs, y fins empleat en la obra consemblants materials, que per son accentuat color roig contribuheixen á conservarli lo característich aspecte de que havem fet esment.

Restauracions d' aquesta lley, honran á las personas que las portan á cap, ben diferent de las que 's fan, trastornant lo gust primitiu de las construccions, trossejant restos venerables de las meteixas ó emblanquinant detalls y preciositats artísticas.

Los restauradors de la torra del Baró mereixen la enhorabona de nostra Associació, y lo regoneixement de las personas ilustradas, aymants del art y de la historia.

Lo Sr. Mayolas fou comissionat pera adquirir novas respecte á la pertinenencia del casal y totas quantas á n'ell atanyents poguessen interessar á la Associació.

Lo resultat d'aquestas investigacions fetas per dit senyor ha sigut, que segons sembla, havia pertenescut als senyors de Sant Climent, y es avuy propietat de D. Enrich de Viala, qui residí fins fa poch temps en lo casal, vivint actualment á Madrid. Persona molt aficionada á antiguetats y recorts històrichs, es fácil que conservi documents ó be datos que pugan ilustrar algun xich, respecte al pasat de la torra del Baró. Lo masover-procurador que, per mes que sembla extrany en Espanya, en un home del camp, es bastant ilustrat, contribuí en molt al falaguer éxit de la restauració del edifici.

Lo Sr. Mayolas s' ofereix per altre excursió, á posarnos en relació ab dit masover, qui 'ns mostrará l' interior del

casal que sols poguérem veure en esta excursió de portas enfora.

Desde 'l pati del enfront, s' en pot traure una bona vista heliogràfica que contribuiria sens dupte á enriquir lo bell aplech de las coleccionadas en l' «Album Pintoresch Monumental de Catalunya». (1)

Vehina á la torra del Baró, de la qué la separa un carrer y 'l barri ó clós d' aquélla, s' alsa altra torra coneguda vulgarment en lo país, ab lo nom de *torra del Sr. Pau*. Es senzillament circular y de regular alsaria, fortificada al estil de la Edat mitjana, ab sas corresponents sageteras, y coronada per marlets y una barbacana. Está ab bon estat de conservació y construïda ab la meteixa classe de materials que la torra del Baró. Perteneix avuy, segons novas recullidas, á una familia de Barcelona nomenada Madorell.

Posseheix además Viladecans, que per lo que's pot despendre de semblants vestigis, tindria senyalada importancia en la Edat mitjana, altre resto d' aquells temps, en la anomenada *Torra Roja*; qual apelatiu lo deurá sens dupte al color dels materials ab qué está construïda. Es una molt enlayrada torra quadrada, venerable despulla tal volta de forta morada senyorial. Está avuy unida á un edifici gran, de construcció bastant moderna. Resta encara enmarletada y no ofereix per altre part detalls artístichs remarcables. Se domina desde son cim, extens espay de territori. En lo cos inferior, está oberta la porta principal del edifici, la qual dona accés á un gran pati quadrat. A son enfront hi ha formada una regular plasseta, y un

(1) Figura ja en la atulida publicació.

delitós camí, cobert per l'espés fullatge de frondosos arbres, conduheix directament de la torra á la carretera.

Retornats desde allí ab la tartana á la estació de Cornellá, 's pot dir que acava ja la excursió. Los treballs practicats y resultats obtinguts, com hauréu pogut observar, foren principalment exploratius y preparatoris, pera recullirne mellor y sahonat fruyt en altres excursions.

Eran tres quarts de vuyt, quan arriuat lo tren á Barcelona nos separárem, donant per terminada la excursió.

CÈSSAR AUGUST TORRAS.
